

UNIVERZITA KARLOVA PRÁVNICKÁ FAKULTA

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

POSUDEK OPONENTA PRÁCE

Téma práce : Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody

Autor : Barbora Košárková

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Dalibor Šelleng, Ph.D.

Oponent: JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.

Rozsah práce: 79 stran (+ přílohy)

Datum odevzdání práce: září 2023

1. Charakteristika tématu: *Téma alternativních trestů je náročné již svým rozsahem a rozmanitostí otázek, které zahrnuje. Pro většinu řešitelů v magisterském studiu představuje tento diplomní úkol výzvu i z hlediska porozumění právním předpisům a dalším pramenům, k němuž je zapotřebí určité míry aplikační zkušenosti a praktické obeznámenosti s problémy trestního soudnictví. Téma je trvale aktuální a penzum poznatků se rychle vyvíjí. Zvládnutí úkolu vyžaduje studium zahraniční literatury za účelem komparace. Z předložené práce je zřejmé, že se diplomantka dobře orientuje nejen v platné úpravě druhů trestů, nýbrž zná dopodrobna i její vývoj. Přínosem této práce je podrobnější výklad postupů Probační a mediační služby. Autorka také velmi dobře zvládla složité otázky přeměny alt. trestů. Nejvíce však oceňuji dobrou teoretickou průpravu autorky, pokud jde o účel trestu a otázky s ním související.*

2. Hodnocení po formální a obsahové stránce:

Práce má logickou strukturu odpovídající charakteru zvolené látky. Autorka postupuje systematicky správně od všeobecných otázek (včetně vymezení základních pojmů) k jednotlivým druhům alternativních trestů podle trestního zákoníku z roku 2009. V úvodní části práce autorka podává přehled různých teorií trestání (vychází z jejich tradičního dělení na teorie absolutní, relativní a smíšené). Autorce se podařilo vystihnout společné prvky jednotlivých teoretických směrů. Autorka vykládá taliační teorie s jejich důrazem na spáchaný skutek jako dostatečný důvod k uložení trestu. Ve svém výkladu zohledňuje široké historické souvislosti (např. vylíčila původ rozlišování mezi generální a speciální prevencí v díle Anselma von Feuerbacha nebo podobně připomíná Franze von Liszta a jeho teorii individuace trestu (viz dodnes platné dělení na prvopachatele a recidivisty). Podle hlediska účelu trestu autorka dále rozlišuje teorie retributivní, teorii odstrašení, rehabilitační teorii, vylučovací teorii a restituční teorii. Ke každému směru podává diplomantka dosti výstižný výklad a poukazuje na jeho projevy v české právní úpravě. To se týká i kapitoly věnované restorativní justici, kterou autorka definuje jako proces, v němž oběti, pachatelé i další členové dotčené komunity spolupracují na řešení důsledků trestného činu. Restorativní justici autorka dělí do dvou základních modelů, podle toho do jaké míry převládá mediační nebo naopak odklonný prvek. Diplomantka seznamuje čtenáře srozumitelně s principy mediace, mezi kterými převládá dobrovolnost, vzájemný respekt, zapojení bezprostředního okolí oběti i pachatele do řešení konfliktu atd. Přibližuje také působnosti mediační služby v trestním řízení.

Těžištěm posuzované práce jsou alternativní tresty, jejich výkon a ukládání. Svůj výklad autorka zasazuje do širší diskuse o možnostech snížení počtu ukládaných nepodmíněných trestů, jež nedostatečně plní svoji výchovnou funkci a představují značné finanční zatížení státu. Zabývá se různými cíly zákonodárce při zavádění tzv. odklonů a alternativních trestů. Klade proti sobě definice alternativních trestů, obsažené v odborné literatuře či v evropských předpisech. Dle názoru autorky má jít o alternativy k uvěznění, které jsou s to naplnit účel trestu stejně, jako kdyby odsouzený vykonal trest odnětí svobody. Autorka popisuje výhody, které mají alternativní tresty pro společnost a pro samotného pachatele. K výkladu autorky je možné dodat, že tytéž charakteristiky alternativních trestů mohou mít u různých pachatelů odlišné důsledky. Např. vynětí pachatele z jeho „přirozeného prostředí“ může být v některých případech žádoucí; stejně tak nelze zcela odmítat ani resocializační/ výchovnou funkci uvěznění. Různé druhy trestů mají pro různé pachatele jinak citelný dopad.

Diplomantka dělí alternativní tresty do tří kategorií, z nichž první jsou tresty vykonávané odnětím svobody pouze částečně (např. otevřené či víkendové vězení). Další kategorií jsou tzv. skutečné alternativy trestu odnětí svobody (např. peněžitý trest či obecně prospěšné práce). Za třetí kategorii považuje autorka různé alternativy k uložení trestu (např. upuštění od potrestání). Autorka podává zasvěcený komentář k úpravě alternativních trestů v ČR. Zamýšlí se mimo jiné nad důvody a dopady novely trestního zákoníku č. 333/2020 Sb. Dozvídáme se mj. řadu aktuálních podrobností ohledně tzv. elektronického monitoringu a technologií, kterými je zajišťován.

Po formální stránce má předložená práce všechny náležitosti. Autorka zpracovala širokou škálu pramenů, včetně zahraničních, které ji umožnily porovnat českou úpravu se systémy alternativních trestů v zahraničí, např. v Nizozemsku a v Polsku. Za jistý formální nedostatek práce považuji spíše stručný závěr, který je však kompenzován shrnutím poznatků v rámci jednotlivých kapitol. Stylisticky je práce na velmi dobré úrovni.

3. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě: *Při ústní obhajobě by autorka mohla stručně představit své návrhy de lege ferenda. Autorka může při ústní obhajobě také vysvětlit principy neslučitelnosti určitých druhů sankcí.*

Autorka si dále může připravit odpověď na dvě z následujících otázek (dle svého výběru):

Do jaké míry lze skloubit požadavek na to, aby trest odpovídal závažnosti spáchaného trestného činu a současně sloužil k nápravě pachatele? Pokud soud kombinuje uložení alternativního trestu s přiměřenými povinnostmi či omezeními, do jaké míry může během výkonu trestu tato omezení nebo povinnosti měnit, rozšířit je nebo je i zrušit?

Může si odsouzený k domácímu vězení vybrat, na jaké adrese se bude zdržovat? Co když nemá na zaplacení nájmu a stane se bezdomovcem? Co když odsouzený k domácímu vězení změní názor a začne dávat přednost výkonu trestu odnětí svobody před domácím vězením s manželkou a tchyní? Jaká je role probační a mediační služby při výkonu domácího vězení? Co když soud spolu s domácím vězením uloží pachateli jako tzv. přiměřenou povinnost uhradit částku, kterou dluží poškozenému? Šlo by o postup v souladu se zákonem? Měla na počet uložených trestů domácího vězení vliv pandemie COVID- 19? Co rozumíme u peněžitého trestu jeho tzv. faktickou dobytostí?

4. Doporučení / nedoporučení práce k obhajobě. Doporučuji k obhajobě.

5. Navržený klasifikační stupeň: 1 (výborně)

V Praze dne 17. září 2023

JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.
oponent diplomové práce